

Dejiny sv. spovede. Katolícka Cirkev vždy hlásala a hájila sv. spoveď

Jozef Duháček

28. novembra 2020 ✝ Cirkev ✝ Spoveď

pokračovanie III. časti

Tradičná viera a prax

Ako pevne je zakorenená v katolíckej mysli viera v účinnosť a nevyhnutnosť spovede, je viditeľné zo skutočnosti, že Svätosť pokánia pretrváva v Cirkvi aj po nespočetných útokoch, ktorým bola vystavená v posledných štyroch storočiach. Keby za reformácie alebo niekedy po jej vypuknutí, Cirkev opustila niektoré doktríny alebo zvyky a v záujme pokoja zmiernila „tvrdé slovo“, bola by spoveď prvá, ktorá by zmizla. Práve v tomto období však Cirkev čo najpresnejšie definovala povahu pokánia a dôrazne trvala na potrebe spovede. Samozrejme, nedá sa poprieť, že na začiatku 16. storočia sa spoveď všeobecne praktizovala v celom kresťanskom svete. Samotní reformátori, najmä Kalvín, pripustili, že existovala už tri storočia a jej pôvod pripisovali IV. lateránskeho koncilu (1215). V tom čase sa podľa Leva (op. cit. I, 228) nutnosť spovede „stala novým článkom viery“ a kánon *omnis utriusque sexus* je pravdepodobne najdôležitejším legislatívnym aktom v histórii Cirkvi.“ (tamže, 230) Ale, ako potvrdzuje Tridentský koncil, „Cirkev prostredníctvom Lateránskeho koncilu nenariadila, aby sa veriaci spovedali – o tom predsa vedela, že je to vec podľa Božieho práva nevyhnutná a ustanovená – ale prikázala, že sa každý, kto dosiahne vek, kedy užíva rozum, musí aspoň raz do roka vyspovedať.“ (Sess., XIV, c. 5) **Lateránsky koncil nutnosť spovede predpokladal - ako článok katolíckej viery – a ustanovil zákon o minimálnej frekvencii.**

V stredoveku

Pri koncipovaní svojich teologických systémov stredovekí učenci podrobne diskutujú o rôznych problémoch spojených so sviatosťou pokánia. Prakticky jednomyselne tvrdia, že spoveď je povinná; jedinou pozoruhodnou výnimkou v 12. storočí je Gratián, ktorý dáva argumenty pre a proti nutnosti spovede kňazovi a ponecháva otázku otvorenú (*Decretum*, s. II, De poen., s. 1, v PL, CLXXXVII, 1519-1563). Peter Lombardský (+ asi 1150) preberá autority citované Gratiánom a z nich dokazuje, že „bez spovede nie je odpustenie“ a „ani vstup do raja“ (IV Sent., d. XVII, 4, v P.L., CXCII, 880-2). Hlavná debata, v ktorej dominovali Hugo od sv. Viktora, Abelard, Robert Pullus a Peter z Poitiers, sa týkala vzniku a sankcionovania povinnosti spovede a hodnoty rôznych biblických textov, ktoré majú preukázať ustanovenie sv. pokánia. Táto otázka prežila do 13. storočia a dočkala sa jasného vyriešenia od sv. Tomáša Akvinského. Pojednanie (*Contra Gentes*, IV, 72) o nevyhnutnosti pokánia a jeho častí ukazuje, že „inštitúcia spovede je nutná, aby kajúcnik mohol odhaliť svoje hriechy Kristovmu služobníkovi. Preto služobník, ktorému sa spoveď skladá, musí mať súdnu moc, aby zastupoval Krista, sudcu živých a mŕtvych. Táto moc si opäť vyžaduje dve veci: autoritu a moc oslobodiť, alebo odsúdiť. To sú dva kľúče od Cirkvi, ktoré Pán zveril Petrovi (Matúš 16:19). Ale neboli dané Petrovi, aby ich mal len on sám, ale aby ich odovzdal iným, inak by nebolo možné

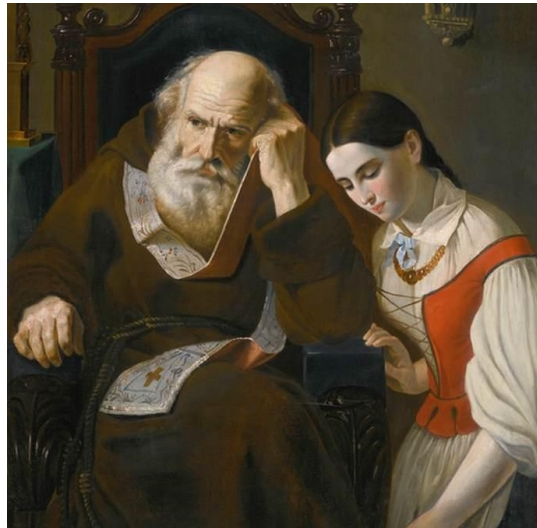
zabezpečiť spásu veriacich. Tie kľúče berú svoju účinnosť z Kristovho utrpenia, ktorým nám otvoril bránu nebeského kráľovstva.“ A dodáva, že keďže nikto nemôže byť spasený bez krstu – skutočného alebo krstu túžbou, tak aj tí, ktorí hrešia po krste, nemôžu byť spasení, iba ak sa podrobia Cirkvi buď skutočnou spovedou alebo úmyslom vyspovedať sa, keď príležitosť toto dovolí. Okrem toho, keďže správcovia Cirkvi nemôžu nikoho oslobodiť od povinnosti krstu ako prostriedku spásy, nemôžu ani zariadiť, aby hriešnik dostal rozhrešenie bez spovede a ľútosti. Rovnaké zdôvodnenie a vysvetlenie dávajú všetci scholastici 13. a 14. storočia. Prakticky všetci sa zhodujú, že je potrebná jurisdikcia spovedníka. Pokiaľ ide o čas, kedy sa treba vyspovedať, niektorí sa domnievali s Williamom z Auvergne, že človek sa musí vyspovedať čo najskôr po zhrešení; iní s Albertom Magnom a sv. Tomášom, že sa stačí spovedať v lehotách predpísaných Cirkvou (Veľkonočný čas); a tento miernejší pohľad nakoniec prevládol. Ďalšími témami diskusie v tejto dobe bol výber spovedníka; povinnosť spovedať sa pred prijatím iných sviatostí, najmä Eucharistie; integrita spovede; povinnosť mlčanlivosti zo strany spovedníka, tzn. spovedné tajomstvo. Starostlivé a detailné pojednania o týchto bodoch a otvorené vyjadrenie rozdielnych názorov boli pre scholastikov charakteristické, ale zároveň sa tým jasnejšie odhalili ústredné pravdy týkajúce sa pokánia a otvorila cesta ku dekrétom koncilov vo Florencii a Tridente, ktoré dali katolíckemu učeniu presnejšiu formuláciu. Pozri Vacandard a Bernard v „*Dict. De theol. Kat.*“, s.v. Confession; Turmel, „*Hist. De la théologie positive*“, Paríž, 1904; Cambier, „*De divina institue confessionis sacramentalis*“, Louvain, 1884.

Uznáva ju aj východná schizmatická Cirkev

Táto povinnosť bola uznaná nielen v Katolíckej cirkvi, ale aj schizmatickí Gréci mali rovnakú vieru a stále ju držia. V roku 869 vďaka Fotiovým intrigám upadli do schizmy, zachovali si však spoveď, ktorá sa preto musela používať už nejaký čas pred 9. storočím. Táto prax bola okrem toho podrobne regulovaná Penitenčnými knihami, ktoré predpisovali kánonické pokánia za každý hriech a detailne riešili otázky týkajúce sa spytovania svedomia kajúcnika. Najslávnejšie z týchto kníh medzi Grékmi boli knihy, ktoré sa pripisujú Jánovi Kajúcnikovi a Jánovi Mníchovi. Na Západe podobné diela písali írski mníši sv. Columbanus (+ 615) a Cumnianus a Angličania ctihodný Beda (735), Egbert (767) a Theodore z Canterbury (690). Okrem vyššie spomenutých koncilov boli vyhlášky týkajúce sa spovede vydané koncilom vo Wormse (868), Paríži (820), Châlons (813, 650), Tours (813), Remeši (1113). Koncil v Chaleuth (785) hovorí: „Ak by niekto, Boh nedopušť, opustil tento život bez pokánia alebo spovede, za toho sa netreba modliť.“ Významnou črtou týchto ustanovení je, že nezavádzajú spoveď ako novinku, ale považujú ju za samozrejmú a iba regulujú jej administráciu. Týmto iba uvádzajú prax, ktorú prijali skrze Tradíciu.

Svätý Gregor Veľký (+ 604) učí, že „pokánia je účinné pri odstraňovaní hriechov, keď je sprevádzané rozsudkom kňaza, keď po zvážení skutkov kajúcnika, jeho veľkosť zodpovedá priestupku.“ (In I Reg., III, v, č. 13 v PL, LXXIX, 207); Pápež Lev Veľký (440 – 61), ktorému sa často pripisuje ustanovenie spovede, ju nazýva „apoštolským pravidlom“. V liste biskupom v Kampánii zakazuje, ako prestúpenie „apoštolského nariadenia“ (*contra apostolicam regulam*), čítať na verejnosti písomné vyznanie hriechov, ktoré vyhotovili veriaci a vyhlasuje, že „stačí, že sa vina svedomia odhalí iba kňazovi v súkromnej spovedi.“ (Ep. clxviii v PL, LIV, 1210) V ďalšom liste (list 108), vyhlásil, že z Božieho nariadenia sa Božie milosrdenstvo dá dosiahnuť iba prosbou kňazov, dodáva: „Prostredník medzi Bohom a ľuďmi, Ježiš Kristus, dal správcom Cirkvi túto moc, aby mohli uvaliť pokánia na tých, ktorí sa spovedajú a aby ich mohli vpustiť, keď sú očistení spásnym zadostučinením, cez bránu zmierenia, ku prijímaniu sviatostí.“ Starí Otcovia často hovoria o

hriechu ako o chorobe, ktorá si vyžaduje liečbu, možno aj drastickú, z rúk duchovného lekára alebo chirurga.“ Svätý Augustín (+450) hovorí hriešnikovi: „V tvojom svedomí sa vytvoril absces; trápi ťa a nedá ti pokoj... vyspovedaj sa a spovedou nechaj hnis vyjsť a odlieť.“ (*Enarration* Ps 66, c. 6) Sv. Hieroným (+ 420) porovnáva kňazov Nového a Starého zákona, ktorí rozhodovali o malomocenstve a hovorí: „Podobne aj v Novom zákone biskupi a kňaz viažu alebo rozvazujú... na základe svojich úradov“, keď vypočuli rôzne druhy hriešnikov, vedia, koho zviazať a koho prepustiť.“ (V Matt., XVI, 19); v „Kázni o pokání“ hovorí: „nech nie je nikomu nepríjemné ukázať svoje zranenie (*vulnus confiteri*), pretože bez spovede ho nemožno uzdraviť.“ (St. 2.7) Svätý Bazil (+ 397): „Tak, ako ľudia nehovoria o svojich telesných ťažkostiach hocikomu, ale iba tým, ktorí majú skúsenosti s liečením, vyznanie hriechu by sa malo robiť iba tým, ktorí ho môžu vyliečiť.“ (Reg. brevior., 229)

zdroj: wikimedia commons

Odmietanie prostredníka - kňaza heretikmi

Tým, ktorí sa snažili uniknúť povinnosti spovede, bolo celkom prirodzené tvrdiť, že pokánie je len medzi dušou a jej Stvoriteľom, a že nie je potrebný žiadny sprostredkovateľ. Túto výhovorku sv. Augustín zmietol v jednom zo svojich kázaní: „Nech nikto nehovorí: Konal som pokánie v tajnosti; konal som ho pred Bohom a On, ktorý mi odpustí, vie, že vo svojom srdci ľutujem.“ Na to sa svätý Augustín pýta: „Bolo teda povedané nadarmo: „Čokoľvek rozviažete na zemi, bude rozviazané v nebi?“ Nadarmo boli Cirkvi dané kľúče?“ (*Sermo CCCXCII*, c. 3, v P.L., XXXIX, 1711) Otcovia samozrejme nepopierajú, že hriech sa musí vyznať Bohu; niekedy, keď povzbudzujú veriacich, aby sa spovedali, nespomínajú kňaza; ale tieto pasáže sa musia brať v súvislosti so všeobecným učením Otcov a tradičným presvedčením Cirkvi. Ich skutočný význam vyjadruje napríklad Anastasius Sinaita (7. storočie): „Vyznávaj svoje hriechy Kristovi skrze kňaza.“ (*De sacra synaxi*) a Egbert, arcibiskup z Yorku (z. 766): „Nech hriešnik vyzná svoje zlé skutky proti Bohu, aby kňaz mohol vedieť, aké pokánie uložiť.“ (Mansi, Coll. Conc., XII, 232) Pokiaľ ide o pasáže zo sv. Jána Chryzostoma, pozri Hurter, „*Theol. Dogmat.*“, III, 454; Pesch, „*Praelectiones*“, VII, 165.

Otcovia, ktorí dobre vedeli, aký veľký problém pre hriešnika je prekonať hanbu, ho povzbudzujú, aby sa napriek tomu spovedal. „Vyzývam vás, bratia,“ hovorí sv. Pacian (d. 391), „...ktorí ste sa nehanbili hrešiť a teraz sa hanbíte spovedať... Prosím vás, prestaňte skrývať vaše zranené svedomie. Nemocní ľudia, ktorí majú rozum, sa neboja lekára, hoci by rezal a pálil aj intímne časti tela.“ (*Paraenesis ad poenit.*, c. 6, 8) Svätý Ján Chryzostom (+ 347) výrečne prosí s hriešnikom: „Nehanbite sa priblížiť ku kňazovi, pretože ste

zhrešili, ale choďte za nami práve preto. Nikto nepovie, že nejde k lekárovi ani neberie lieky, lebo má vred. Práve to, že má vred, robí lekára a lieky potrebnými. My (kňazi) vieme dobre, ako odpúšťať, pretože my sami sme hriešni. Preto nám Boh nedal za učiteľov anjelov, ani neposlal Gabriela, aby pásol jeho stádo, ale zo samotného stáda si vyberá pastierov, spomedzi oviec menuje vládcu, ktorý bude naklonený odpustiť jeho nasledovníkom a berúc do úvahy svoju vlastnú vinu, sa nebude tvrdo stavať proti členom jeho stáda.“ (Hom. “*On Frequent Assembly*“ v PG, LXIII, 463)

Tertulián použil rovnaký argument k tým, ktorí z hanby z odhalenia svojich hriechov odkladali svoju spoveď zo dňa na deň – „viac sa starajú o svoju hanbu ako o svoju spásu, rovnako ako tí, ktorí skryjú pred lekárom chorobu, ktorou trpia skryté časti ich tela a tým zhynú pre vlastnú hanblivosť... ak niečo utajíme pred ľuďmi, skryjeme to aj pred Bohom? Je lepšie skryť to a byť prekliaty, než byť oslobodený?“ (*De poenitentia* 10). Sv. Cyprián (+ 258) sa zasadzuje za väčšiu miernosť pri zaobchádzaní s hriešnikmi, „pretože si myslíme, že nikomu by nemalo byť zakázané robiť pokánie a že tým, ktorí prosia o milosrdenstvo Božie, pokoj možno jeho kňazmi udeliť. ...A keďže v pekle niet spovede, ani nemožno vykonať exomológiu, mali by byť do Cirkvi prijatí tí, ktorí sa kajajú celým svojím srdcom a prosia o to, aby boli zachránení Pánovi.“ (Evanjelium c. 51, c. 29) Na inom mieste hovorí, že mnohí, ktorí nekonajú pokánie ani nevyznávajú svoju vinu, sú naplnení nečistými duchmi; a naopak chváli väčšiu vieru a zdravšiu bázeň tých, ktorí, hoci nie sú vinní zo žiadneho modlárskeho činu, „napriek tomu, pretože mysleli na takéto činy, vyznávajú svoje myšlienky s lútosťou a pokorou pred kňazom Božím, urobia exomológiu svojho svedomia, zložia bremeno zo svojej duše a hľadajú uzdravujúci prostriedok na vyliečenie aj miernych rán.“ (De Lapsis 26 sqq.) Origenés (+ 154) porovnáva hriešnika s tými, ktorých žalúdky sú preťažené nestráveným jedlom alebo nadmernou žlčou a hlienom, a ak to vyvrátia, uľaví sa im, „aj tí, ktorí zhrešili, ak skrývajú a zachovávajú hriech vo vnútri, sú zúfalí a takmer udusení jeho žlčou a hlienom. Ale ak sa obvinia a priznajú, tak vyvrátia hriech aj každú príčinu choroby.“ (Homil. na Ž. XXXVII, c. 6, v PG, XII, 1386) Sv. Irenäus opisuje prípad niektorých žien, ktoré zviedol k hriechu gnostik Marcus. „Niektoré z nich“, hovorí, „konajú svoju exomológiu dokonca otvorene (*etiam in manifest*), zatiaľ čo iné sa obávajú urobiť to aj v tichosti, stiahnu sa a zúfajú, ako znovu získať život Boží.“ (Proti herézam I.13.7) Toto *etiam in manifest* naznačuje minimálne to, že sa už vtedy spovedalo súkromne. Výhoda priznania oproti zatajovaniu hriechu je podľa sv. Klementa Rímskeho v jeho liste Korinťanom v tomto: „Je lepšie, aby človek vyznal svoje hriechy, než aby zatvrdil svoje srdce.“ (Epištola 1, č. 51,1)

Tento náčrt patrystického učenia ukazuje:

- že Otcovia trvali na vyznaní hriechu ako nevyhnutnom prostriedku na odbremenenie duše a opätovné získanie Božieho priateľstva;
- že vyznanie sa nesmie robiť laikovi, ale kňazovi;
- že kňazi vykonávajú moc rozhrešovať na základe Božieho poverenia, tzn. ako predstavitelia Krista;
- že hriešnik, aby bol spasený, musí prekonať svoju hanbu a odpor voči spovedi.

A keďže séria svedkov siaha až do druhej polovice 1. storočia, prax spovede musela existovať od najskorších dní. Svätý Lev mal dobrý dôvod odvolať sa k „apoštolskému pravidlu“, vďaka ktorému bolo tajné priznanie kňazovi dostatočné aj bez potreby verejného vyznania. Nie je prekvapujúce, že Lactantius (+ 330) mohol

poukázať na prax spovede, ako na charakteristickú črtu pravej Cirkvi: „To je pravá Cirkev, v ktorej existuje spoveď a pokánie, ktorá aplikuje spásny prostriedok na hriechy a rany, ktoré pochádzajú zo slabosti tela.“ (*Divine institutiones* IV.30)

Prosíme Vás o PODPORU! Pomôžte nám prebudiť SVEDOMIE Slovenska, brániť Vieru a hodnoty kresťanskej civilizácie. Christianitas.sk pomôžete aj jedným eurom.
ĎAKUJEME!

Bankové spojenie: **SK7765000000000020594299**

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/dejiny-sv-spovede-katolicka-cirkev-vzdy-hlasala-a-hajila-sv-spoved/>